

BAKENS IN DE STAD

Rapport inzake de sluiting van 7 kerkgebouwen

Protestantse Gemeente te 's Gravenhage
Commissie Gebouwen
23 april 2012

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Verzamelen van gegevens
  - 2.1. Basisinformatie
  - 2.2. Bezoekronde
  - 2.3. Energieverbruik
  - 2.4. Gebouwsaldi
  - 2.5. Verhuur, keuken, kosten
  - 2.6. Projectbladen
3. Criteria, punten en wegingsfactoren
  - 3.1. Inleiding
  - 3.2. De toegepaste criteria
    - A Functionaliteit van het gebouw (bruikbaarheid voor de hoofdfunctie)
    - B Architectonische waarden
    - C Omvang van de wijkgemeente/geloofsgemeenschap
    - D Exploitatie
    - E Geografische spreiding
  - 3.3. Punten en wegingsfactoren
  - 3.4. Energieverbruik en gebouwsaldi
4. Conclusies en aanbevelingen
  - 4.1. Inleiding
  - 4.2. Combinatie 2.
  - 4.3. Combinatie 3.
  - 4.4. Combinatie 1.
  - 4.5. Combinatie 4.
  - 4.6. Overige aanbevelingen

Bijlagen

bijlage 1	Lijst van kerkgebouwen PGG
bijlage 2	Energieverbruik kerkgebouwen PGG
bijlage 3	PGG - baten en lasten kerkgebouwen
bijlage 4	PGG - verhuur, keuken, kosten
bijlage 5	Bevindingen met betrekking tot de individuele kerkgebouwen

1. Inleiding

De Algemene Kerkenraad (AK) van de Protestantse Gemeente te 's Gravenhage (PGG) besloot in zijn vergadering van 18 oktober 2011 tot het instellen van een onafhankelijke Commissie Gebouwen met als taak te adviseren bij de voorgenomen sluiting van (max.) zeven kerkgebouwen.

In zijn vergadering van 13 december benoemde hij tot leden van deze Commissie:
mr. drs. A.J. Modderkolk, oud-bestuurder De Open Ankh, oud-griffier der staten van Noord-Brabant en oud-directeur ministerie van Financiën,
dr. E.A. Postma, docent Liturgiewetenschap aan de Protestantse Theologische Universiteit en secretaris van de Prof. Dr G. van der Leeuw Stichting,
drs. D.B. Stadig, strategisch adviseur bij Colliers International en lid van het DB van het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Kerk Amsterdam (voorzitter).

De Commissie stelde begin januari een Plan van Aanpak voor haar advies op. Dat werd in de AK-vergadering van 17 januari 2012 besproken en goedgekeurd. De Commissie was inmiddels met haar werkzaamheden aangevangen.

Met de onderhavige rapportage brengt de Commissie haar advies uit. Zij heeft geprobeerd dat zo zakelijk mogelijk te doen, in de veronderstelling dat dit ook de bedoeling is van de AK. De Commissie realiseert zich echter heel goed dat bij de besluitvorming over de sluiting van kerkgebouwen sterke emoties aan de orde zijn. De zakelijke benadering in deze rapportage betekent dus allerminst dat de Commissie daar geen oog voor heeft - integendeel.

In het werk van de Commissie zijn drie fasen te onderscheiden:

- eerst die van het verzamelen en ordenen van de basisgegevens,
- vervolgens die van het analyseren en beoordelen van die gegevens,
- en tenslotte die van het formuleren van een advies.

Deze drie fasen komen in de volgende drie hoofdstukken achtereenvolgens aan de orde.

De Commissie wil tenslotte graag Margriet Quarles bedanken voor haar administratieve en organisatorische ondersteuning en Renny Steinvoot voor haar gids- en chauffeursdiensten tijdens de bezoeken. Voorts gaat de dank van de commissie uit naar de wijkgemeenten, die haar tijdens de bezoeken gastvrij ontvingen en haar tijdens en ook na de bezoeken veel nuttige informatie verschaften.

2. Verzamelen van gegevens

2.1. Basisinformatie

De Commissie heeft allereerst een lijst gemaakt van de in de beschouwing te nemen gebouwen en van die gebouwen enige, vooral juridische, basisinformatie verzameld. Daarbij bleken enkele gebouwen om uiteenlopende redenen buiten beschouwing te moeten blijven. Die zijn in de definitieve lijst grijs gearceerd. Die definitieve lijst is als [bijlage 1](#) bijgevoegd.

2.2. Bezoekronde

De Commissie heeft op 16, 17 en 30 januari 2012 de 17 resterende gebouwen bezocht. Ze werd overal gastvrij ontvangen, als regel door één of meer kerkrentmeesters en de eventuele koster. Tijdens een uitgebreide rondleiding werden alle ruimten bekeken en meestal ook gefotografeerd. Die foto's waren de Commissie nadien zeer behulpzaam bij het scherpen van de herinnering. Na de rondleiding was er steeds een gesprek, dat de Commissie voerde aan de hand van een checklist van relevante aspecten. Veel wijkgemeenten maakten van de gelegenheid gebruik om de Commissie nog aanvullende informatie te verstrekken.

2.3. Energieverbruik

Het energieverbruik is een belangrijk kenmerk van een gebouw. Daarom werden van de 17 gebouwen gegevens dienaangaande verzameld. Van veel gebouwen bleek de jaarafrekening van de energieleverancier over 2011 beschikbaar, van sommige niet. Daarom werd ook het energieverbruik volgens de jaarrekening 2010 van de PGG geïnventariseerd. Ook daar ontbraken er gegevens, vooral van de wijkgemeenten met twee kerkgebouwen. Die ontbrekende gegevens zijn in tweede instantie met hulp van de betreffende wijkgemeenten aangevuld.

De aldus verkregen gegevens over 2010 en 2011 zijn niet geheel vergelijkbaar, vooral omdat de kosten van de netbeheerder niet in de cijfers over 2011 zijn begrepen. Dit is minder bezwaarlijk dan het lijkt, omdat het uiteindelijke doel is de gebouwen in te delen in twee groepen, namelijk die met een verhoudingsgewijs hoog en verhoudingsgewijs laag energieverbruik.

De door de Commissie aldus verzamelde gegevens zijn in [bijlage 2](#) weergegeven. De twee meest rechtse kolommen daarvan komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

2.4. Gebouwsaldi

De noodzaak om gebouwen te sluiten vloeit voort uit de financiële problematiek van de PGG. De mate waarin individuele gebouwen aan die problematiek bijdragen is dus zeer relevant. De Commissie heeft daarom uit de jaarrekening 2010 en de begroting 2011 van de PGG de gebouwsaldi gedestilleerd. Dat wil zeggen de saldi van de gebouwgebonden baten en de gebouwgebonden lasten (al dan niet beïnvloedbaar); een koster zit er in, een predikant of organist niet.

Ook hier ontbraken in eerste instantie de gegevens van de sommige kerkgebouwen, maar die zijn met hulp van de betreffende wijkgemeenten later aangevuld.

[Bijlage 3](#) geeft het resultaat van deze inventarisatie. De laatste kolom daarvan komt in het volgende hoofdstuk aan de orde.

2.5. Verhuur, keuken, koster

Tijdens haar bezoekronde constateerde de Commissie dat er grote verschillen zijn tussen de verschillende gebouwen als het gaat om de opbrengst uit verhuur, de al dan niet aanwezigheid van een uitgebreide keukenexploitatie en de al dan niet aanwezigheid van een koster. Omdat men kan vermoeden dat er enig verband tussen deze drie bestaat, heeft de Commissie hier een nadere analyse uitgevoerd. [Bijlage 4](#) bevat het resultaat daarvan.

Zoals men daar kan zien zijn er opmerkelijke verschillen in de mate waarin de kosten van de kosten door de opbrengsten van keukenexploitatie en verhuur worden gedekt.
De Commissie komt daarop hierna nog terug.

2.6. Projectbladen

De Commissie heeft vervolgens in een projectblad per gebouw haar bevindingen met betrekking tot de door haar relevant geachte aspecten - waaronder de bovengenoemde - weergegeven. Deze projectbladen zijn vervolgens door tussenkomst van Margriet Quarles ter verificatie aan de verschillende wijkgemeenten toegezonden. Van de meeste wijkgemeenten werden kleinere of grotere aanvullingen en correcties ontvangen. Die werden als regel in de projectbladen overgenomen en zo nodig werden ook de bovengenoemde bijlagen gecorrigeerd.

De definitieve projectbladen met de bevindingen van de Commissie per kerkgebouw zijn als bijlage 5 bij deze rapportage gevoegd. Ze waren voor de Commissie de basis voor haar beoordeling.

3. Criteria, punten en wegingsfactoren

3.1. Inleiding

Zoals in het Plan van Aanpak al aangegeven heeft de Commissie een aantal criteria vastgesteld met behulp waarvan zij de verschillende gebouwen heeft beoordeeld. Het aanvankelijke criterium "*Netto bijdrage van sluiting aan de financiën van de PGG*" bleek bij nader inzien moeilijk toe te passen. In plaats daarvan heeft de Commissie "*Exploitatie*" als criterium genomen.

De criteria zijn gegroepeerd in vijf hoofdcriteria, vier daarvan met elk een aantal subcriteria.

De criteria betreffen de gebouwen als zodanig. Met betrekking tot de in het gebouw gehuisveste geloofsgemeenschap heeft de Commissie alleen naar de omvang gekeken, maar meer kwalitatieve aspecten (zoals het profiel van de wijkgemeente) buiten beschouwing gelaten. Bij de behandeling van het Plan van Aanpak is in de AK afgesproken dat de combinaties van wijkgemeenten dergelijke aspecten in hun besluitvorming over deze rapportage wél zullen kunnen meenemen.

De Commissie realiseert zich overigens heel goed dat een kerk niet alleen een gebouw is, maar ook bestaat uit de mensen die het gebouw gebruiken en zich ermee verbonden voelen.

3.2. De toegepaste criteria

Hieronder volgt de lijst van de door de Commissie vastgestelde criteria, waar nodig van toelichting voorzien.

A. Functionaliteit van het gebouw (bruikbaarheid voor de hoofdfunctie)

De bruikbaarheid van het gebouw voor de hoofdfunctie is een voor de hand liggend criterium. Er worden de volgende 6 aspecten onderscheiden, die tezamen tot een totaaloordeel over de functionaliteit leiden:

- A1 Capaciteit van de kerkzaal (aantal zitplaatsen)
- A2 Liturgisch perspectief (akoestiek van de kerkzaal, indeelbaarheid, stilteplek, ...)
- A3 Bereikbaarheid (parkeermogelijkheden, Openbaar Vervoer)
- A4 Toegankelijkheid voor minder validen (incl. invalidentoilet)
- A5 Aanwezigheid van meerdere afzonderlijk te gebruiken nevenruimten
- A6 Aanwezigheid van een pantry of keuken.

B. Architectonische waarden

Hoewel architectonische waarden moeilijk zijn te meten wil de Commissie die waarden toch als criterium opnemen. Dit omdat dit criterium aansluit bij de beleving van het gebouw door zijn gebruikers en zijn omgeving en bij de betekenis die het gebouw voor hen heeft. Alleen maar naar de functionaliteit kijken zou te mager zijn.

Ook bij dit criterium zijn er enkele, elkaar enigszins overlappende, aspecten die tezamen tot een totaaloordeel leiden:

- B1 Monumentaliteit
- B2 Historische waarde
- B3 Culturele betekenis van het gebouw en van de kerkzaal.

C. Omvang van de wijkgemeente/geloofsgemeenschap

Hoe groter de geloofsgemeenschap, hoe bezwaarlijker sluiting is. De Commissie acht dat een relevant criterium. De omvang kan worden bepaald aan de hand van het gemiddelde aantal bezoekers van de zondagse diensten, het gebruik in de loop van de week en het aantal adressen waarheen het wijkblad wordt gezonden.

D. Exploitatie

Omdat de sluitingsoperatie primair door financiële motieven is ingegeven, is de financiële kant van de zaak natuurlijk een belangrijk criterium. De Commissie heeft daarom onder "Exploitatie" een zestal subcriteria gegroepeerd die tezamen tot een totaaloordeel leiden:

- D1 Onderhoudsongevoeligheid (vooral de buitenzijde)
- D2 Laag energieverbruik
- D3 Verhuur (huidig en toekomstig)
- D4 Gebouwsaldo
- D5 Géén achterstallig onderhoud
- D6 Géén hoge alternatieve opbrengst bij sluiting.

Let op: een gebouw dat bij sluiting waarschijnlijk moeilijk verkoopbaar is krijgt bij D6 dus meer punten dan een gebouw dat waarschijnlijk gunstig van de hand kan worden gedaan.

E. Geografische spreiding

Voor elk van de combinaties is voorts de spreiding van de (resterende) gebouwen van belang. Dit is een criterium dat niet op afzonderlijke gebouwen kan worden toegepast, maar slechts op alle gebouwen binnen één combinatie of op alle 17 gebouwen als geheel.

3.3. Punten en wegingsfactoren

Nu de criteria zijn vastgesteld, kunnen ze op de verschillende gebouwen worden toegepast. Daarbij is een methode nodig om de waarderingen op één noemer te brengen. De Commissie heeft daartoe per criterium punten toegekend, en wel steeds tenminste één punt en ten hoogste een maximaal aantal dat verschilt per criterium.

De Commissie wil benadrukken dat aan de toe te kennen scores geen absolute waarde moet worden toegekend. Het gaat er om een zinvol onderscheid te maken tussen de verschillende gebouwen, in vergelijking met elkaar. Bij criterium A2, A5, B, D4 en D6 kan daarom een gebouw 1, 2 of 3 punten scoren, ongeveer overeenkomend met "matig/slecht", "goed/redelijk" of "zeer goed/uitstekend" - in vergelijking met de andere gebouwen. Voor de overige criteria geldt dat de wijkgemeenten steeds arbitrair in twee groepen zijn verdeeld. Dat leidt tot een score van 1 of 2 punten, overeenkomend met "klein" resp. "groot", "minder dan gemiddeld" resp. "beter dan gemiddeld" enzovoorts.

Omdat niet ieder criterium even zwaar weegt, zijn daarnaast wegingsfactoren nodig. Dat geldt voor de hoofdcriteria A, B, C en D en binnen A en D voor de verschillende subcriteria (bij B en C worden de subcriteria "op de hand gewogen"). De Commissie heeft deze wegingsfactoren naar beste weten zodanig bepaald dat in de totaalscores een zinvol onderscheid tussen de gebouwen ontstaat - waarbij de financiële aspecten uiteraard zwaar wegen.

De Commissie heeft een en ander hieronder in tabel 1 bij wijze van voorbeeld fictief uitgewerkt voor de eerste vier criteria. Het vijfde criterium (geografische spreiding) heeft betrekking op de groep kerken als geheel en komt afzonderlijk aan de orde.

De tabel is ingevuld voor twee denkbeeldige kerken, één die overal het minimum scoort en één die overal de maximale score haalt. Zoals men ziet is de minimaal te behalen score 14,5 punten en de maximaal te behalen score 36,5.

Tabel 1. Punten en wegingsfactoren

Regel nr.:	Weeg-factor:	Minimum		Maximum	
		pnt.	gewogen	pnt.	gewogen
A Functionaliteit					
1	A1 Capaciteit kerkzaal (1-2)	1	1	2	2
2	A2 Liturgisch perspectief (1-3)	2	1	3	6
3	A2a Orgel (in A2 meegenomen)				
4	A3 Bereikbaarheid (1-2)	1	1	2	2
5	A4 Toegankelijkheid minder validen (1-2)	1	1	2	2
6	A5 Nevenruimten (1-3)	2	1	3	6
7	A6 Pantry/keuken (1-2)	1	1	2	2
8	Totaal, gewogen			8	20
9	Gemiddeld gewogen totaal A			1,3	3,3
B Architectonische waarden (1-3)					
10	B1 Monumentaliteit		1	3	3
11	B2 Historische waarde				
12	B2 Historische waarde				
13	B3 Culturele betekenis				
C Omvang wijkgemeente en gebruik (1-2)					
14	C1 Gemiddeld aantal bezoekers		1	2	2
15	C1 Gemiddeld aantal bezoekers				
16	C2 Verzendadressen wijkblad e.d.				
17	C3 Gebruik in de loop van de week				
D Exploitatie					
18	D1 Onderhoudsongevoeligheid (1-2)	1	1	2	2
19	D2 Laag energieverbruik (1-2)	2	1	2	4
20	D3 Verhuur, huidig en toekomstig (1-2)	2	1	2	4
21	D4 Gebouwsaldo (1-3)	5	1	3	15
22	D5 Geen achterstallig onderhoud (1-2)	1	1	2	2
23	D6 Geen hoge altern. opbrengst (1-3)	4	1	3	12
24	Totaal, gewogen			15	39
25	Gemiddeld gewogen totaal D Exploitatie			2,5	6,5
26	Gemiddeld gewogen totaal A (r. 9)	3	1,3	3,3	10,0
27	Totaal B (r.10)	1	1,0	3,0	3,0
28	Totaal C (r. 14)	2	1,0	2,0	4,0
29	Gemiddeld gewogen totaal D (r.25)	3	2,5	6,5	19,5
30	Totaal aantal punten			14,5	36,5

Toelichting bij Tabel 1. (zie regelnummers)

1. Bedoeld is de capaciteit in relatie tot het feitelijk en te verwachten gebruik (te groot is dus ook mogelijk). Voorts de mogelijkheid de capaciteit aan te passen door het meubilair te verplaatsen.
4. Bij bereikbaarheid is gelet op parkeermogelijkheden en bereikbaarheid per openbaar vervoer.
6. Meerdere geschikte nevenruimten vergroten de mogelijkheden van verhuur en van eigen activiteiten.
9. Gemiddelde is aantal in regel 8. gedeeld door 6 (regels).
10. De aspecten onder B1-B3 zijn door de Commissie "op de hand" tot één score gewogen.
14. Idem, C1-C3.
21. Het Gebouwsaldo is het saldo van de gebouwgebonden baten en (beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare) lasten.
25. Gemiddelde is aantal in regel 24 gedeeld door 6 (regels).

3.4. Energieverbruik en gebouwsaldi

We keren nog even terug naar bijlage 2. In paragraaf 2.3. kwam al aan de orde dat de door de Commissie verzamelde gegevens lacunes vertonen. De cijfers over 2010 en 2011 zijn ook niet geheel vergelijkbaar. Daarom heeft de Commissie een kolom toegevoegd en daarin, alles overziend, een schatting gegeven van een gemiddeld, "normaal" energieverbruik. Zoals men ziet is de Commissie daarbij als regel uitgegaan van de cijfers over 2010.

Hierna zijn de 15 kerken (De Oase en de Paardenberg doen hier niet mee) ingedeeld in twee ongeveer even grote groepen. Daartoe is de grens gesteld op 16.000 (euro per jaar). Er zijn dan 7 kerken die hoger, dus slechter, scoren. Die krijgen één punt. De overige 8 krijgen twee punten.

De grens van 16.000 euro heeft dus geen absolute betekenis!

In bijlage 3 (gebouwsaldi) zijn de cijfers over 2010 en 2011 completer en beter vergelijkbaar en is daarom geen hulpkolom nodig. De Commissie heeft als regel het gemiddelde van 2010 en 2011 genomen. Slechts bij de Bergkerk is daarvan afgeweken omdat men daar in 2011 een zeer grote vaste nieuwe huurder heeft binnengehaald (crèche met opbrengst van € 40.000).

Gezien het belang van het criterium "Gebouwsaldo" heeft de Commissie in bijlage 3 gekozen voor een indeling in drieën:

- tekort groter dan 55.000 euro: 1 punt
- tekort tussen 35.000 en 55.000 euro: 2 punten
- tekort kleiner dan 35.000 euro: 3 punten.

Zoals men ziet krijgen dan 4 gebouwen één punt, 6 gebouwen twee punten en 5 gebouwen drie punten. Een meer gelijkmatige verdeling zou ertoe leiden dat de klassegrenzen te dicht bij elkaar zouden komen te liggen; dat acht de Commissie onwenselijk.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1. Inleiding

De Commissie komt nu toe aan haar conclusies en aanbevelingen. Haar opdracht was om aan te geven welke kerkgebouwen zouden moeten worden gesloten. Daarbij was voor iedere combinatie van wijkgemeenten een maximum aangegeven (combinatie 5: nul). Het totale aantal was maximaal 7.

De Commissie heeft kennisgenomen van de financiële doorrekening van het herstructureringsplan door de Kerkrentmeesters. Op grond daarvan concludeert ze dat de financiële problemen van de PGG zodanig zijn, dat een kleiner aantal dan 7 te sluiten kerken niet aan de orde kan zijn. Daarom gaat ze ervan uit dat in iedere combinatie daadwerkelijk het maximumaantal kerkgebouwen dient te worden gesloten. De aanbevelingen hierna zijn op dat uitgangspunt gebaseerd.

De Commissie heeft begrepen dat de beslissingen naar aanleiding van dit rapport primair door de combinaties van wijkgemeenten zullen worden genomen en in tweede instantie door de AK. Daarom heeft zij hierna de door haar toegekende puntenscores steeds in één tabel per combinatie ondergebracht. Op basis van die tabel worden vervolgens per combinatie conclusies en aanbevelingen geformuleerd. Dit geschiedt in de volgende vier paragrafen. In de slotparagraaf worden nog enkele algemene conclusies en aanbevelingen gegeven.

De Commissie heeft de totale bandbreedte van puntenscores (14,5 - 36,5 punten, zie paragraaf 3.3.) in drieën verdeeld: 14,5 - 22 punten, 22-29 punten en 29-36,5 punten. Vervolgens heeft ze voor iedere combinatie de volgende stapsgewijze benadering gekozen:

- a. gebouwen met 29 punten of meer worden niet gesloten
- b. gebouwen met 22 punten of minder worden gesloten
- c. indien het aantal te sluiten kerken na stap a. en b. niet is gehaald, is nadere overweging nodig binnen de groep resterende kerkgebouwen.

We beginnen nu met de combinaties die aan stap c. niet toekomen.

4.2. Combinatie 2.

In tabel 2. op de volgende bladzijde zijn de puntenscores van de kerkgebouwen van combinatie 2. weergegeven. Ter toelichting: de kolom "Weegfactor" is voor alle gebouwen gelijk. De geel of licht gearceerde vakken zijn de invoervakken waar de toegekende punten zijn ingevuld. De overige vakken geven tussenstappen in de berekening van de totaalscore weer. De Commissie heeft de Bethelkapel als gewone kerk gewaardeerd, ondanks het feit dat dat gebouw eigendom is van een wijkvereniging.

De Commissie concludeert dat de Maranathakerk 30 punten scoort en dus open kan blijven en dat de Bethelkapel met 21 punten wordt gesloten. Omdat daarmee het maximum is gehaald is verdere overweging niet nodig. Ook de Bergkerk (23,5 punten) kan dus open blijven.

Voor wat de Bergkerk betreft wil de Commissie dan nog wel opmerken dat naar haar mening de exploitatie nog aanzienlijk kan worden verbeterd (hetgeen ook tot een betere puntenscore - n.l. 26 punten - zou leiden). Uit bijlage 4. blijkt namelijk dat het saldo tussen verhuuropbrengsten en kosten van de koster(s) in 2010 het meest ongunstig is van alle gebouwen. In 2011 verandert dit nauwelijks, ondanks de nieuwe huurder DAK, die 40.000 binnenbrengt.

De Commissie adviseert Combinatie 2 en de Kerkrentmeesters dit punt nader te bezien.

Tabel 2. Punten Combinatie 2.

19 maart

2012

Regel nr.:	Kerkgebouw:	Weeg-factor:	Bergkerk		Bethelkapel		Maranathakerk	
			pnt.	gewogen	pnt.	gewogen	pnt.	gewogen
	A Functionaliteit							
1	A1 Capaciteit kerkzaal (1-2)	1	2	2	1	1	2	2
2	A2 Liturgisch perspectief (1-3)	2	2	4	1	2	3	6
3	A2a Orgel (in A2 meegenomen)							
4	A3 Bereikbaarheid (1-2)	1	2	2	2	2	2	2
5	A4 Toegankelijkheid minder validen (1-2)	1	2	2	1	1	2	2
6	A5 Nevenruimten (1-3)	2	3	6	1	2	2	4
7	A6 Pantry/keuken (1-2)	1	2	2	1	1	2	2
8	Totaal, gewogen			18		9		18
9	Gemiddeld gewogen totaal A			3,0		1,5		3,0
10	B Architectonische waarden (1-3)		1	1	1	1	2	2
11	B1 Monumentaliteit							
12	B2 Historische waarde							
13	B3 Culturele betekenis							
14	C Omvang wijkgemeente en gebruik (1-2)		1	1	1	1	1	1
15	C1 Gemiddeld aantal bezoekers							
16	C2 Verzendadressen wijkblad e.d.							
17	C3 Gebruik in de loop van de week							
	D Exploitatie							
18	D1 Onderhoudsongevoeligheid (1-2)	1	1	1	1	1	1	1
19	D2 Laag energieverbruik (1-2)	2	1	2	2	4	2	4
20	D3 Verhuur, huidig en toekomstig (1-2)	2	2	4	1	2	2	4
21	D4 Gebouwsaldo (1-3)	5	2	10	3	15	3	15
22	D5 Geen achterstallig onderhoud (1-2)	1	2	2	1	1	2	2
23	D6 Geen hoge altern. opbrengst (1-3)	4	1	4	1	4	2	8
24	Totaal, gewogen			23		27		34
25	Gemiddeld gewogen totaal D Exploitatie			3,8		4,5		5,7
26	Gemiddeld gewogen totaal A (r. 9)	3	3,0	9,0	1,5	4,5	3,0	9,0
27	Totaal B (r.10)	1	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0
28	Totaal C (r. 14)	2	1,0	2,0	1,0	2,0	1,0	2,0
29	Gemiddeld gewogen totaal D (r.25)	3	3,8	11,5	4,5	13,5	5,7	17,0
30	Totaal aantal punten			23,5		21,0		30,0

4.3. Combinatie 3.

In tabel 3. op de volgende bladzijde zijn de puntenscores van de gebouwen van Combinatie 3 weergegeven.

Zoals men ziet heeft de Commissie aan De Oase en Paardenberg geen punten toegekend. Beide gebouwen zijn gehuurd door de Diaconie. In het kader van de herstructurering van de PGG kan over al dan niet sluiting van deze beide gebouwen dus niet worden beslist, door combinatie 3. niet en door de AK niet. Bovendien zijn het thans beide geen kerkgebouwen.

Dit alles overwegende geeft de Commissie geen advies over deze beide gebouwen.

Wel merkt de Commissie op dat De Oase met het intrekken van de Laakkapel wel erg vol en daardoor rommelig wordt. Het zou overweging verdienen om nog enige ruimte bij te huren, indien mogelijk.

Voor wat betreft de Laakkapel is al tot sluiting besloten. Gezien de score van 21 punten concludeert de Commissie tot hetzelfde.

De Commissie concludeert dat de Marcuskerk (score 29 punten) open kan blijven.

Er moet dan in combinatie 3. nog één kerk worden gesloten. Dat is dan onvermijdelijk de Valkenboskerk. De Commissie is zich ervan bewust dat in de afgelopen jaren juist in de Valkenboskerk veel is geïnvesteerd. Een probleem is echter dat er nog meer grote bedragen nodig zijn, want de renovatie is op enkele essentiële punten (o.a. het dak) nog niet af.

Tabel 3. Punten Combinatie 3.

19 maart 2012

Kerkgebouw:		Laakkapel		De Oase		Marcuskerk		Paardenberg		Valkenboskerk	
	Weeg-factor:	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen
A Functionaliteit											
1	A1 Capaciteit kerkzaal (1-2)	1	1	1	0	2	2	0	2	2	
2	A2 Liturgisch perspectief (1-3)	2	1	2	0	3	6	0	2	4	
3	A2a Orgel (in A2 meegenomen)										
4	A3 Bereikbaarheid (1-2)	1	1	1	0	2	2	0	2	2	
5	A4 Toegankelijkheid minder validen (1-2)	1	1	1	0	2	2	0	2	2	
6	AS Nevenruimten (1-3)	2	1	2	0	3	6	0	3	6	
7	A6 Pantry/keuken (1-2)	1	2	2	0	2	2	0	2	2	
8	Totaal, gewogen			9	0		20	0		18	
9	Gemiddeld gewogen totaal A		1,5	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	3,0	3,0	
B Architectonische waarden (1-3)											
10	B1 Monumentaliteit		1	1	0	0	2	2	0	0	2
11	B2 Historische waarde										
12	B3 Culturele betekenis										
13											
C Omvang wijkgemeente en gebruik (1-2)											
14	C1 Gemiddeld aantal bezoekers		1	1	0	0	2	2	0	0	1
15	C2 Verzendadressen wijkblad e.d.										
16	C3 Gebruik in de loop van de week										
17											
D Exploitatie											
18	D1 Onderhoudsgevoeligheid (1-2)	1	1	1	0	1	1	0	1	1	
19	D2 Laag energieverbruik (1-2)	2	2	4	0	2	4	0	1	2	
20	D3 Verhuur, huidig en toekomstig (1-2)	2	1	2	0	1	2	0	2	4	
21	D4 Gebouwsaldo (1-3)	5	2	10	0	2	10	0	1	5	
22	D5 Geen achterstallig onderhoud (1-2)	1	2	2	0	1	1	0	1	1	
23	D6 Geen hoge altern. opbrengst (1-3)	4	2	8	0	2	8	0	2	8	
24	Totaal, gewogen			27	0		26	0		21	
25	Gemiddeld gewogen totaal D Exploitatie		4,5	0,0	0,0	4,3	0,0	0,0	3,5	3,5	
26	Gemiddeld gewogen totaal A (r. 9)	3	1,5	4,5	0,0	0,0	3,3	10,0	0,0	0,0	3,0
27	Totaal B (r.10)	1	1,0	1,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	2,0
28	Totaal C (r. 14)	2	1,0	2,0	0,0	0,0	2,0	4,0	0,0	0,0	1,0
29	Gemiddeld gewogen totaal D (r.25)	3	4,5	13,5	0,0	0,0	4,3	13,0	0,0	0,0	3,5
30	Totaal aantal punten			21,0	0,0		29,0	0,0	0,0		23,5

4.4. Combinatie 1.

De puntenscores van de kerkgebouwen van Combinatie 1 zijn in tabel 4. op de volgende bladzijde opgenomen.

De eerste conclusies zijn direct duidelijk: **De Abdijkerk (31,5 punten) kan open blijven en de Ontmoetingskerk (21 punten) wordt gesloten.**

Daarna resteren 4 kerkgebouwen in de middenzone van de puntenrange (22-29 punten): de Bethelkerk (23,5 punten), de Bosbeskapel (22,5 punten), de Shalomkerk (26,5) en de Thomaskerk (25,0).

De Commissie constateert dat de Shalomkerk hiervan het hoogste aantal punten heeft. Op grond van het tot dusverre niet toegepaste criterium geografische spreiding ligt de Shalomkerk bovendien gunstig: ze dekt de uiterste Zuid Westhoek af. Daar kom bij dat de Shalomkerk net een fusie achter de rug heeft en dus enige "rust" verdient.

De Commissie concludeert op basis van deze argumenten dat de Shalomkerk open kan blijven.

Voor de volgende stap gebruikt de Commissie wederom het criterium van de geografische spreiding. Er resteren nog drie kerkgebouwen, waarvan er twee moeten worden gesloten. Als dat de Bosbeskapel én de Thomaskerk zouden zijn, ontstaat er op de kaart een te groot "gat" nu hiervoor ook de Valkenboskerk al gesloten is. Eén van deze twee moet dus open blijven. **Consequentie is dat de Bethelkerk wordt gesloten.**

Voor wat betreft de dan nog resterende keuze tussen de Thomaskerk en de Bosbeskapel heeft de Commissie wederom het criterium van de geografische spreiding gehanteerd. Nu de Ontmoetingskerk en de Bethelkapel volgens voorstel van de Commissie worden gesloten en de Abdijkerk en de Shalomkerk open blijven, geeft het open blijven van de Bosbeskapel duidelijk de beste geografische spreiding binnen combinatie 1.

De Commissie concludeert daarom dat de Bosbeskapel open kan blijven en dat de Thomaskerk wordt gesloten.

Tabel 4. Punten Combinatie 1.

23 03 2012

Kerkgebouw:	Weeg-factor:	Abdijkerk		Ontm.kerk		Bethelkerk		Bosbeskapel		Shalomkerk		Thomaskerk	
		pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen	pnt.	gewo- gen
A Functionaliteit													
A1 Capaciteit kerkzaal (1-2)	1	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2
A2 Liturgisch perspectief (1-3)	2	2	4	1	2	1	2	2	4	2	4	3	6
A2a Orgel (in A2 meegenomen)													
A3 Bereikbaarheid (1-2)	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
A4 Toegankelijkheid minder validen (1-2)	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
A5 Nevenruimten (1-3)	2	2	4	3	6	2	4	3	6	3	6	3	6
A6 Pantry/keuken (1-2)	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Totaal, gewogen			13		14		13		18		17		20
Gemiddeld gewogen totaal A			2,2		2,3		2,2		3,0		2,8		3,3
B Architectonische waarden (1-3)													
B1 Monumentaliteit		3	3	2	2	2	2	1	1	2	2	3	3
B2 Historische waarde													
B3 Culturele betekenis													
C Omvang wijkgemeente, gebruik (1-2)													
C1 Gemiddeld aantal bezoekers		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.													
C3 Gebruik in de loop van de week													
D Exploitatie													
D1 Onderhoudsongevoeligheid (1-2)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
D2 Laag energieverbruik (1-2)	2	2	4	1	2	2	4	1	2	2	4	1	2
D3 Verhuur, huidig, toekomstig (1-2)	2	1	2	1	2	1	2	2	4	1	2	1	2
D4 Gebouwsaldo (1-3)	5	3	15	1	5	1	5	1	5	2	10	2	10
D5 Geen achterstallig onderhoud (1-2)	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1
D6 Geen hoge altern. opbrengst (1-3)	4	3	12	1	4	2	8	1	4	1	4	1	4
Totaal, gewogen			36		16		22		17		24		20
Gemiddeld gewogen totaal D Exploitatie			6,0		2,7		3,7		2,8		4,0		3,3
Gemiddeld gewogen totaal A (r. 9)	3	2,2	6,5	2,3	7,0	2,2	6,5	3,0	9,0	2,8	8,5	3,3	10,0
Totaal B (r.10)	1	3,0	3,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,0
Totaal C (r. 14)	2	2,0	4,0	2,0	4,0	2,0	4,0	2,0	4,0	2,0	4,0	1,0	2,0
Gemiddeld gewogen totaal D (r.25)	3	6,0	18,0	2,7	8,0	3,7	11,0	2,8	8,5	4,0	12,0	3,3	10,0
Totaal aantal punten			31,5		21,0		23,5		22,5		26,5		25,0

4.5. Combinatie 4.

De puntenscores van de kerkgebouwen van Combinatie 4 zijn opgenomen in tabel 5. op de volgende bladzijde.

De Commissie heeft zich afgevraagd of zij de Duinzichtkerk wel in haar beschouwing zou moeten betrekken. Het opstalrecht is immers in handen van een Stichting, niet van de PGG. De betreffende wijkgemeente heeft de Commissie echter meegedeeld dat zij zowel de Duinzichtkerk als de Vredeskapel integraal in haar advisering kan meenemen. Dat zal de Commissie dan ook doen.

De Vredeskapel scoort 29,5 punten en zit daarmee boven de grens.

De Commissie concludeert dan ook dat de Vredeskapel open kan blijven. Wel beveelt zij aan de inrichting wat meer eigentijds te maken.

De beide andere gebouwen ontlopen elkaar in punten niet veel: de Duinzichtkerk heeft 26,5 punten en Kruispunt 26,0. Eén van de twee moet worden gesloten, en de Commissie heeft hier geworsteld met haar keuze:

- Qua spreiding is het beter Kruispunt open te houden - tenzij men de aanwezigheid van de Christus Triomfatorkerk in de beschouwing betreft.
- De Commissie was onder de indruk van het zeer verzorgde en representatieve karakter van de kerkzaal van Kruispunt. Zeker waar er geen koster is en alles door vrijwilligers in goede staat moet worden gehouden is het resultaat een compliment waard.
- Gezien de monumentale en stedenbouwkundige waarden is het ondenkbaar dat de Duinzichtkerk wordt gesloopt.
- Sluiten van de Duinzichtkerk kan ertoe leiden dat de PGG een deel van haar leden daar kwijtraakt. Juist die leden dragen echter verhoudingsgewijs veel aan de kerkelijke financiën bij.
- De exploitatie van de Duinzichtkerk moet aanzienlijk kunnen worden verbeterd. De kapelzaal behoeft een upgrade. En als er in de kerkzaal (nog) meer banken worden verwijderd kan een ruimte ontstaan die geschikt is voor grote diners en dergelijke. Als men dan evenals de Abdijkerk een vaste relatie aangaat met een of meer cateraars, kunnen de verhuuropbrengsten zeer sterk stijgen. Zie voor een en ander ook bijlage 4.
- Voor Kruispunt geldt dat dit gebouw financieel gezien draait op de vaste huurders Kerkelijk Bureau (20.000) en Staatsexamens (10.000). Indien Kruispunt wordt gesloten moet het mogelijk zijn om deze huurders naar een niet te sluiten gebouw te verplaatsen.

Op grond van deze overwegingen concludeert de Commissie dat de Duinzichtkerk open kan blijven en dat Kruispunt wordt gesloten.

Tabel 5. Punten Combinatie 4.

19 maart 2012

Kerkgebouw:		Duinzichtkerk		Vredeskapel		Kruispunt	
Regel nr.:	Weeg-factor:	pnt.	gewogen	pnt.	gewogen	pnt.	gewogen
A Functionaliteit							
1	A1 Capaciteit kerkzaal (1-2)	1	1	2	2	2	2
2	A2 Liturgisch perspectief (1-3)	2	4	2	4	3	6
3	A2a Orgel (in A2 meegenomen)						
4	A3 Bereikbaarheid (1-2)	1	2	1	1	2	2
5	A4 Toegankelijkheid minder validen (1-2)	1	1	2	2	1	1
6	A5 Nevenruimten (1-3)	2	4	1	2	3	6
7	A6 Pantry/keuken (1-2)	1	2	2	2	1	1
8	Totaal, gewogen		14		13		18
9	Gemiddeld gewogen totaal A		2,3		2,2		3,0
10	B Architectonische waarden (1-3)	3	3	3	3	2	2
11	B1 Monumentaliteit						
12	B2 Historische waarde						
13	B3 Culturele betekenis						
14	C Omvang wijkgemeente en gebruik (1-2)	1	1	1	1	1	1
15	C1 Gemiddeld aantal bezoekers						
16	C2 Verzendadressen wijkblad e.d.						
17	C3 Gebruik in de loop van de week						
D Exploitatie							
18	D1 Onderhoudsongevoeligheid (1-2)	1	1	1	1	1	1
19	D2 Laag energieverbruik (1-2)	2	2	2	4	1	2
20	D3 Verhuur, huidig en toekomstig (1-2)	2	2	1	2	1	2
21	D4 Gebouwsaldo (1-3)	5	10	3	15	3	15
22	D5 Geen achterstallig onderhoud (1-2)	1	2	2	2	2	2
23	D6 Geen hoge altern. opbrengst (1-3)	4	12	3	12	1	4
24	Totaal, gewogen		29		36		26
25	Gemiddeld gewogen totaal D Exploitatie		4,8		6,0		4,3
26	Gemiddeld gewogen totaal A (r. 9)	3	7,0	2,2	6,5	3,0	9,0
27	Totaal B (r.10)	1	3,0	3,0	3,0	2,0	2,0
28	Totaal C (r. 14)	2	2,0	1,0	2,0	1,0	2,0
29	Gemiddeld gewogen totaal D (r.25)	3	14,5	6,0	18,0	4,3	13,0
30	Totaal aantal punten		26,5		29,5		26,0

4.6. Overige aanbevelingen

Tot slot wil de Commissie nog enkele algemene aanbevelingen doen.

1. Om te beginnen: de Commissie heeft in bijlagen 2, 3 en 4 veel vergelijkende informatie verzameld over respectievelijk het energieverbruik, de gebouwsaldi en de relatie verhuur/keuken/koster. De Commissie vermoedt dat deze informatie nog niet eerder op deze wijze naast elkaar is gezet en beveelt de combinaties en de Kerkrentmeesters aan om deze bijlagen nader te bestuderen. Hoe dan ook kunnen de wijkgemeenten veel van elkaar leren.
2. Voor wat betreft de in bijlage 4. verzamelde gegevens zou de Commissie zich voorts goed kunnen voorstellen dat de Kerkrentmeesters als richtlijn vaststellen dat het saldo van verhuur, keukenexploitatie en koster **tenminste** positief moet zijn. Dat is geen onredelijke eis: in bijlage 4. ziet men dat vier wijkgemeenten daar nu al in slagen - soms ruimschoots.
3. De Commissie heeft nogal wat moeite moeten doen om de gegevens uit de jaarrekening van de PGG betreffende de Abdijkerk/ Ontmoetingskerk, Bergkerk/Bethelkapel en Duinzichtkerk/Vredeskapel uitgesplitst of aangevuld te krijgen. Dit probleem zal door de geadviseerde sluiting van de Ontmoetingskerk en de Bethelkapel voor de eerste twee wijkgemeenten worden "opgelost". De Commissie beveelt aan om de cijfers van de Duinzichtkerk en de Vredeskapel in die van de PGG te integreren. Dat is ook mogelijk als het saldo naar de Stichting DK/VK blijft gaan. Dit zal het ook in de toekomst beter mogelijk maken om cijfers te vergelijken op de manier die de Commissie heeft toegepast.

5 april 2012

A. J. Modderkolk
E.A. Postma
D.B. Stadig

Bijlagen 1 - 4

Lijst van kerkgebouwen PGG

(hiervan max. 7 sluiten)

Bijlage 1.

19-mrt-12

grijs = buiten beschouwing

nr.   juridisch   naam   opmerkingen

Combinatie I Zuid West (max 3 sluiten)

1	eigendom PGG	Abdijkerk	Loosduinen centrum; oudste gebouw sGv; rijksmonument; één wijkgemeente met Ontmoetingskerk
2	eigendom PGG	Ontmoetingskerk	één wijkgemeente met Abdijkerk
3	eigendom PGG	Bethelkerk	
4	eigendom PGG	Bosbeskapel	
5	eigendom PGG	Shalomkerk (v.h.Salvatorkerk)	Bouwlust Vrederust; is ontstaan uit fusie per 1/1/2011
6	eigendom PGG	Thomaskerk	

Combinatie II Noord West (max 1 sluiten)

7	eigendom PGG	Bergkerk	één wijkgemeente met Bethelkapel
8	eigendom wijkvereniging	Bethelkapel	één wijkgemeente met Bergkerk
9	eigendom PGG	Bethlehemkerk	modaliteitsgemeente; gemeentelijk monument
10	eigendom vrijzinnigen	Houtrustkerk	modaliteitsgemeente; zelfstandig
11	eigendom PGG	Maranathakerk	
12	eigendom Ger. Kerk Oost	Noorderkerk	zelfstandig (gemeentelijk monument)

Combinatie III Zuid Oost (max 2 sluiten)

13	eigendom diaconie	Laakkapel	gaat naar Oase; diaconie stoot pand af
14	door diaconie gehuurd van derden	Oase	verzorgingshuis waarin diakonaal centrum
15	eigendom PGG	Marcuskerk	
16	door diaconie gehuurd van derden	Paardenberg	diakonaal centrum binnen v.m. Julianakerk; gemeentelijk monument
17	eigendom PGG	Valkenboskerk	

Combinatie IV Noord Oost (max 1 sluiten)

18	eigendom Ger. Kerk-Oost	Christus Triumfatorkerk	zelfstandig
19	eigendom Stichting DK	Duinzichtkerk	grond in eigendom PGG; onderhoud/exploitatie bij beheerstichting DK/VR
20	eigendom PGG	Vredeskapel	onderhoud/exploitatie bij beheerstichting DK/VR; per eind 2012 opgezegd; rijksmonument
21	eigendom PGG	Kruispunt	
22	eigendom Ger.Kerk-Oost	Pax Christi	zelfstandig

Combinatie V Centrum (0 sluiten)

23	eigendom PGG	Grote Kerk	beheer en exploitatie door Stichting Grote Kerk; rijksmonument
24	eigendom PGG	Kloosterkerk	beheer en exploitatie door Stichting Kloosterkerk; rijksmonument
25	eigendom PGG	Lukaskerk	voorkant rijksmonument
26	eigendom Lutheranen	Lutherse Kerk	zelfstandig, rijksmonument
27	eigendom PGG	Nieuwe Kerk	beheer en exploitatie door Stichting Nieuwe Kerk (erfpacht); rijksmonument

Bijlage 2

Energieverbruik kerkgebouwen PGG

De bedragen over 2011 zijn ontleend aan de energienota's over 2011 en exclusief administratiekosten én exclusief de kosten van de netbeheerder.
De bedragen over 2010 zijn echter ontleend aan de jaarrekening 2010 en derhalve inclusief deze kosten.

Gezien deze verschillen én gezien het feit dat sommige gegevens ontbreken, heeft de Commissie een geschat gemiddelde berekend. De punten zijn daarop gebaseerd.

23-mrt-12

nr.	naam	2011				2010		Punten	
		electra energie belasting	totaal	gas energie belasting	totaal	totaal 2011 incl. BTW	Geschat gemiddelde		
Combinatie I Zuid West (max 3 sluiten)									
1	Abdijkerk					8.517	15.000	12.000	2
2	Ontmoetingskerk					27.199	37.815	34.000	1
3	Bethelkerk	790,42	830,16	1.620,58	nota gasverbruik ontbreekt	1.928	10.855	10.000	2
4	Bosbeskapel	1.411,86	1.120,78	2.532,64	5.944,86	15.464	19.277	17.000	1
		386,67	227,98	614,65	1.022,72				
5	Shalom (Salvatorkerk)	651,67	698,58	1.350,25	5.164,64	10.283	14.995	12.500	2
6	Thomaskerk				2.126,68	16.000	21.000	19.000	1
Combinatie II Noord West (max 1 sluiten)									
7	Bergkerk				7.695,36	14.054	17.717	17.500	1
8	Bethelkapel (2010)	776,03	361,98	1.138,01	3.182,72	7.088	6.365	6.900	2
11	Maranathakerk	2.046,74	1.493,12	3.539,86	5.564,38	13.551	13.060	13.000	2
Combinatie III Zuid Oost (max 2 sluiten)									
13	Laakkapel					12.000	12.184	12.200	2
14	Oase					0	nvt		
15	Marcuskerk	253,81	73,73	327,54	2.149,72	4.050	11.731	11.700	2
16	Paardenberg					0	nvt		
17	Valkenboskerk	2.811,98	1.841,15	4.653,13	nota gasverbruik ontbreekt	5.537	31.682	31.000	1
Combinatie IV Noord Oost (max 1 sluiten)									
19	Duinzichtkerk (2009-2010)					20.496	20.000	20.000	1
20	Vredeskapel (2009-2010)					6.831	6.666	6.800	2
21	Kruispunt	3.552,80	2.222,30	5.775,10	7.320,33	19.116	22.024	20.500	1
					2.968,43				
					10.288,76				

PGG - baten en lasten kerkgebouwen

Bijlage 3

tekort groter dan 55.000:	1 punt
tekort tussen 35.000 en 55.000:	2 punten
tekort kleiner dan 35.000:	3 punten

23-mrt-12

vast = dotatie groot onderhoud + verzekering en zakelijke lasten

nr.	naam	Begroting 2011				Rekening 2010				punten
		baten	lasten	vast	saldo	baten	lasten	vast	saldo	
I (max 3 sluiten)										
1	Abdijkerk				-24.145				-26.118	3
2	Ontmoetingskerk				-64.291				-77.042	1
3	Bethelkerk	11.700	51.742	13.140	-53.182	2.021	46.664	14.655	-59.298	1
4	Bosbeskapel	50.000	96.223	12.730	-58.953	51.582	94.125	11.640	-54.183	1
5	Shalomkerk (v.h.Salvatorkerk)	23.000	47.731	13.130	-37.861	23.282	49.573	13.297	-39.588	2
6	Thomaskerk	23.050	59.711	13.470	-50.131	23.423	70.774	14.550	-50.301	2
(na correctie)										
II (max 1 sluiten)										
7	Bergkerk	114.000	141.722	12.510	-40.232	32.393	99.388	12.526	-79.521	2
8	Bethelkapel					14.857	37.200	9.816	-32.159	3
11	Maranathakerk	48.000	58.410	13.270	-23.680	48.142	57.149	13.304	-22.311	3
III (max 2 sluiten)										
13	Laakkapel	2.200	21.046	11.300	-30.146	1.357	41.443	3.362	-43.448	2
14	Oase				nvt				nvt	
15	Marcuskerk	17.900	49.035	12.380	-43.515	22.498	48.778	11.257	-37.537	2
16	Paardenberg				nvt				nvt	
17	Valkenboskerk	35.000	86.671	20.950	-72.621	31.500	96.669	13.746	-78.915	1
gecorrigeerd										
IV (max 1 sluiten)										
19	Duinzichtkerk				-50.750				-46.150	2
20	Vredeskapel				-28.823				-28.301	3
21	Kruispunt	47.500	31.600	13.320	2.580	46.056	36.629	11.729	-2.302	3

PGG - verhuur, keuken, kosten

23-mrt-12

naam	Rekening 2010				Begroting 2011				Verhuuropbrengsten	
	baten		lasten		baten		lasten		zijn exclusief	onderstaande baten
	verhuur	keuken / buffet	kosten	keukenexpl.	saldo	verhuur	keuken / buffet	kosten	keukenexpl.	saldo
I										
1	Abdijkerk	30.329	18.125	15.000	10.756	22.698	13.000	15.000	7.500	15.500
2	Ontmoetingskerk	29.251	35.612	50.834	20.359	-6.330	37.000	48.296	20.000	-6.296
3	Bethelkerk	2.177		28.518		-26.341	4.500	27.872	3.800	-19.972
4	Bosbeskapel	16.821	27.417	56.046	10.200	-22.008	28.000	54.223	13.000	-17.223
5	Shalomkerk (v.h.Salvatorkerk)	23.438		20.448		2.990	23.000	19.121		3.879
6	Thomaskerk	4.684	896	35.229	1.650	-31.299	3.000	33.261	2.200	-30.411
										18.000 antennes
II										
7	Bergkerk	32.706		67.950		-35.244	42.000	87.772	20.800	-34.572
8	Bethelkapel	14.857		18.835		-3.978	PM (wijkvereniging)			
11	Maranathakerk	39.356	8.943	35.171	3.311	9.817	38.000	33.780	6.000	8.220
										DAK 40.000 (2011)
III										
13	Laakkapel	1.320	38	3.802	416	-2.860	2.200	21.046	200	-18.846
14	Oase									
15	Marcuskerk	21.787	867	23.714	1.231	-2.291	17.900	23.225	750	-5.175
16	Paardenberg									
17	Valkenboskerk	25.100	3.500	49.173	71	-20.644	27.100	48.241	4.500	-20.641
										2.900 antennes
IV										
19	Duinzichtkerk	20.474		52.061		-31.587	16.800	51.620		-34.820
20	Vredeskapel	13.130		25.118		-11.988	12.800	24.905		-12.105
21	Kruispunt	24.762	1.294	893	524	24.639	27.500	1.500	800	28.200
										huur pastorie 24.000
										huur Kerkelijk Buro 20.000

Bevindingen met betrekking tot de individuele kerkgebouwen

Korte toelichting:

Voor de 17 kerken die de Commissie Gebouwen heeft bezocht zijn de hierna volgende afzonderlijke projectbladen aangemaakt. Daarop zijn opgenomen:

- informatie uit de Begroting 2011 en de Jaarrekening 2010 van de PGG,
- informatie die tijdens de bezoeken mondeling en schriftelijk aan de Commissie is verstrekt,
- eigen waarnemingen van de leden van de Commissie tijdens die bezoeken,
- correcties die naar aanleiding van de commentaar-ronde zijn aangebracht.

Op sommige plaatsen ontbreken gegevens. Dat is op de betreffende projectbladen aangegeven.

Onder D2 is het Gebouwsaldo uit de Rekening 2010 en de Begroting 2011 opgenomen. Dit saldo is berekend door de baten en (beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare) lasten onder de rubriek Kerk- en wijkgebouwen algebraïsch op te tellen. Het is het saldo van alle gebouwgebonden baten en lasten; een koster zit er in, een predikant of organist niet.

Het energieverbruik 2010 (D3a) is ontleend aan de Jaarrekening en omvat derhalve alle kosten. Het energieverbruik 2011 (D3b) is berekend op basis van de jaarafrekeningen van de energieleverancier en is derhalve zonder de kosten van netbeheer en transport. Overigens mist de Commissie bij een aantal gebouwen enkele gegevens. Dat is op het projectblad aangegeven.

Naam kerkgebouw:	ABDIJKERK (13de eeuw; uitvoerige renovatie in 1975)
------------------	---

Samen met Ontmoetingskerk één wijkgemeente (Loosduinen Centrum)

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	320
A2 Liturgisch perspectief	Liturgisch centrum bepaalt oriëntatie: lengte-as domineert. Doophek bij huidig gebruik nauwelijks functioneel, kerkenraadsbanken idem, beiden mogelijk minder oorspronkelijk ('75?) dan het lijkt. Chronisch gebrek aan opslagruimte wreekt zich bij multifunctioneel gebruik. Begraafplaats annex.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed, 3 jaar geleden gerestaureerd. Orgel uit 1770 (monument)
A3 Bereikbaarheid	goed; tram (200 m.) en bus. Parkeren matig (onbetaald). NB Toegankelijkheid bij rouwdiensten op werkdagen problematisch ivm parkeren personeel naburig verpleeghuis
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed; bovenruimte niet toegankelijk
A5 Nevenruimten	gemeentezaal, consistorie, crechezaal (boven)
A6 Pantry/keuken	keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	oudste gebouw Den Haag; in de 20ste eeuw uitvoerig gereconstrueerd en gerestaureerd. Rijksmonument.
B2 Historische waarde	ja, gezichtsbepalend gebouw, al doet de omringende bebouwing geen goed. Een historische context ontbreekt nagenoeg.
B3 Culturele betekenis	Van buiten onmiddellijk herkenbaar als kerk. In de zomer: openstelling op zondagmiddagen met klein orgelconcert
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	130 à 150 (7 à 8 kinderen in kinderdienst)
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	1900 leden, waarvan 900 betalende leden (geldt voor Abdijkerk en Ontmoetingskerk tezamen)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Gemiddeld.
D1b Achterstallig onderhoud	Mosvorming op diverse plaatsen. Schilderwerk goed.
D2 Saldo Gebouw 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-26.118 en -24.145
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	15.000
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	8.517
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Huuropbrengst € 25.517 (2011). Enkele vaste huurders, zoals Kom Loosduinen en Commissie Loosduinen. Er is een full time koster. Cateraar bij verhuur.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	Typering: traditionele gemeente, van oorsprong hervormd. Vaste gewoonten zijn vertrouwd. "Over een paar jaar past de hele wijkgemeente in dit gebouw."
E2 Algemeen	

Naam kerkgebouw:	BERGKERK (1964)
------------------	-----------------

Eén wijkgemeente met Bethelkapel

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	300 personen; inclusief hal: 500
A2 Liturgisch perspectief	nadrukkelijk accent op lengte-as door architectuur, positie liturgisch centrum en glas in lood in achterwand; karakteristieke kerkzaal, mee door hoogtewerking en licht; huidige dispositie liturgisch meubilair ontbeert samenhang en stijl; kerkzaal maakt rommelige indruk, daardoor geeft de ruimte maar beperkt aan waartoe zij uitnodigt.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed; twee orgels, waarvan 1 nieuw op podium
A3 Bereikbaarheid	goed (bus en tram; voldoende parkeren)
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	4 klaslokalen, 1 grote zaal + podium
A6 Pantry/keuken	grote keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t. Referenties aan basilica-model, relatief groots opgezet. Maar van buitenzijde niet een manifest kerkgebouw; oorspronkelijk in de bebouwing geïntegreerd (zie culturele betekenis).
B2 Historische waarde	n.v.t.
B3 Culturele betekenis	Bergkerk is siamese tweeling met Uitzicht, verzorgingshuis van Florence. Later is een scheiding aangebracht. De bewoners van verzorgingshuis kunnen nog steeds binnendoor naar de kerk. Beperkt 'teken'-karakter: karakteristieke, lage klokketoren naast de kerk. Hoofdingang aan doorgaande straat, korte opgang met trappen en brede deuren.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	100 à 120
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	883
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	gemiddeld
D1b Achterstallig onderhoud	In 2005 gerenoveerd. Veel geïnvesteerd in interne verbouwingen.
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-79.521 en -40.232
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	17.717
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	14.054 (alleen gas; gegevens electra ontbreken)
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 82.000,00 (2011). Vaste huurders: DAK/creche (€ 40.000), Angolezen; CRM (€ 700 p/mnd); Tavenu (€ 1000 p/mnd). Er is een kosten.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	- Typering: omzien naar elkaar; vooral oudere gemeenteleden
E2 Algemeen	- Financieel: zorgelijk vanwege opbouw gemeente

Naam kerkgebouw:	BETHELKAPEL (1921)
------------------	--------------------

Eén wijkgemeente met Bergkerk

Eigendom wijkvereniging

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	140 personen
A2 Liturgisch perspectief	Gerichtheid op liturgisch centrum niet afgedwongen door architectuur: vierkante ruimte zonder nadrukkelijke geleidingen. Karakteristiek door hoogte en licht. Preekstoel enigszins terzijde, maar vast en markant; tafel centraal, maar klein en mobiel. 'Zitjes' achterin kerkzaal voor koffiedrinken. Differentiatie tussen 'kerkzaal' en 'huiskamer' door weinig ruimte maar beperkt mogelijk.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	één klavier; in goede staat
A3 Bereikbaarheid	goed (tram en bus; redelijk/goed parkeren)
A4 Toegankelijkheid minder validen	beperkte toegankelijkheid
A5 Nevenruimten	naast kerkzaal een kleiner zaaltje. Huis naast de kerk bevat woonkamer, 2 sl.kamers en keuken, onderdeel van Westhoek, diakonaal werk)
A6 Pantry/keuken	ja
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	n.v.t.
B3 Culturele betekenis	Bethelkapel is onderdeel van de wijk/straat; interieur oogt gedateerd; 'teken'-karakter aan buitenzijde nagenoeg afwezig.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	60 à 70 personen
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	215 adressen; 40 adressen voor de nieuwsbrief van Westhoek
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	veel buitenschilderwerk
D1b Achterstallig onderhoud	nieuwe c.v.; een stevige investering in verbetering van sanitair, toegankelijkheid minder validen en electra is wenselijk.
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	2010: -32.159; 2011 niet beschikbaar.
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	nvt
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	nvt
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidige en toekomstig	Verhuuropbrengst € 14.100. Vaste huurders zijn: Ghanezen op zondagmiddag en vrijdagmiddag (€ 6500,00); Polen (€ 5000,00), AA-groep, stichting TGV, Volkszang, PG Den Haag. Er is een koster. NB: deze opbrengsten blijven buiten de PGG (zie boven).
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	Typering: laagdrempelig; experimenteel (jongeren); krijgen de mensen in de benen.
E2 Algemeen	De Wijkvereniging Bethel heeft een eigen jaarrekening die niet wordt geconsolideerd met de PGG Den Haag.

Naam kerkgebouw:	BETHELKERK (1938)
------------------	-------------------

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	300 à 400
A2 Liturgisch perspectief	Door liturgisch centrum en vaste bankopstelling is kerkzaal een nadrukkelijk gerichte ruimte. Geflankeerd door looppaden (die van en naar de ontmoetingsruimten leiden) oogt het liturgisch centrum vol: naast tafel, doopvont, lezenaar, paaskaars en preekvont ook plek voor piano en orgelbank. Het liturgisch meubilair maakt een fletse indruk. De extra aandachtsplek bij één van de looppaden (waxinelichtjes, stenen, bloem) komt niet uit de verf. De kerkzaal heeft daarvoor te weinig geleiding. Door de ligging aan een looproute ontbeert bovendien de rust die voor een dergelijke aandachtsplek wenselijk lijkt.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed; Flentroporgel
A3 Bereikbaarheid	goed; tram en bus; gratis parkerekn
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	1 grote zaal, 2 kleine zalen en predikantenkamer. Bij de kerkzaal: de entreerimte met kapstokken is krap. (Via de ontmoetingsruimten is een royelere ontvangst mogelijk).
A6 Pantry/keuken	pantry en keuken (geschikt voor maaltijden)
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	beeldbepalend, architect W. Duiker
B3 Culturele betekenis	veel activiteiten voor de wijk (o.a. voedselbank); ontmoetingscentrum is uiterst toegankelijk, de kerkzaal valt enigszins buiten deze integratie van 'gemeente' en 'wijk'.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	80-100
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	400 bezorgadressen van wijkblad
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	gemiddeld
D1b Achterstallig onderhoud	mjp uitgevoerd, veel vernieuwd, ketels vrij nieuw, probleem met lateien.
D2 Saldo Gebouw 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-59.298 en -53.182
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	10.855
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	1.928 (alleen electra; gegevens gas ontbreken)
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 7.000,00. Vaste huurders: migrantenkerk Oegandezan, Kunstgeschiedenis, Polen, Volkszang etc. Veel eigen kerkelijke activiteiten. Uitdeelpunt Voedselbank.
D6 Gebruik in de loop van de week	vrij intensief, zie rooster
E Overig	
E1 Overig	- Typering: traditionele gemeente met open sfeer; redelijk grijs (geen kindernevendiensten). Er kan veel.
E2 Algemeen	- Financieel: niet veel zorgen; redelijk veel legaten.
	Er is een bijbehorende kosterswoning.

Naam kerkgebouw:	BOSBESKAPEL (1953)
-------------------------	---------------------------

Is al fusie met v.m. Petrakerk

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	265-300
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal: gestrekte ruimte met verzorgd liturgisch centrum als richtpunt. Podium is vast, meubilair verplaatsbaar. Kerkzaal met veel losse stoelen (zelfs achterin nog gestapeld), door gerichtheid matig flexibel te gebruiken. Is herkenbaar als liturgische ruimte. Wordt ook gebruikt voor vespers (eerste rij van de stoelen), al lijkt de ruimte daarvoor aan de grote kant. Is bovenzaal: alleen toegankelijk via dubbele trap of lift.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed
A3 Bereikbaarheid	goed; tram + bus; 's avonds betaald parkeren
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed (lift naar kerkzaal + ingenieuze trap/liftcombinatie naar ruimten onder kerkzaal)
A5 Nevenruimten	ruime zithal, met aansluitend vergaderzaal; vier zalen beneden de kerkzaal
A6 Pantry/keuken	keuken (geschikt voor koken voor groepen van minstens 40 personen)
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	Architect F.J. Berghoef (evenals o.a. Marcuskerk)
B3 Culturele betekenis	Het gebouw neemt een herkenbare plaats in aan de rand van de jaren dertig-wijk. Is ingebed in de woonomgeving (speelpleintje annex); als kerkgebouw niet opvallend. 'Tekarakter' niet manifest: bescheiden klok op het dak. In de wijk kent iedereen de Bosbeskapel. Fungeert ook als stemlokaal. Nabij begraafplaats.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	100-120 (vacaturetijd; "normaal" 170)
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	Ca 500 betalende pastorale eenheden
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Gemiddeld.
D1b Achterstallig onderhoud	Zinkwerk dak. Meerjarenplan niet uitgevoerd.
D2 Saldo Gebouw 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-54.183 en - 58.953
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	19.277
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	15.464
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 50 à 55.000,00, waarvan keukenexploitatie € 27.000,00. Vaste huurders: koren, schaakvereniging, Srilankese geloofsgemeenschap, Weight Watchers, bridge-vereniging, V.v.E, etc. Er is een full time koster-beheerder
D6 Gebruik in de loop van de week	Vrij intensief, zie rooster.
E Overig	
E1 Overig	Typing: redelijk traditioneel; ruimdenkend; vaste liturgie, met wens tot meer differentiatie.
E2 Algemeen	Financieel: beperkt tekort (2010). Klein overschot verwacht in 2011 en 2012; Vacature predikant. Wijkgemeente met relatief veel vrijwilligers en ambtsdragers Als kerk wordt gesloten, zullen leden verspreiden over diverse gemeenten/gebouwen

Naam kerkgebouw:	DE OASE (1993)
------------------	----------------

Door de diakonie van de Gemeente Den Haag gehuurde ruimte in/onder een bejaardenflat.

De locatie wordt door Stek van de Diaconie gehuurd. De Diaconie heeft een langlopend contract over deze locatie afgesloten.

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	150
A2 Liturgisch perspectief	Kerkruimte is ingevoegd in groter gemeenschapsgebouw en wordt ook voor andere doeleinden gebruikt (voedselbank, muziekrepertities), maar vormt daarbinnen nauwelijks een symbool van eredienst. De enigszins gelede ruimte zou zich in principe lenen voor uiteenlopend liturgisch gebruik. Liturgisch meubilair is versleten. De ruimte is zeer gehorig (naburige kinderopvang e.d.), ook op zondagmorgen burengerucht. Daglicht ontbreekt nagenoeg.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	n.v.t.
A3 Bereikbaarheid	goed; bus stopt voor de deur; parkeren voldoende
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed; invalidentoilet in hal andere zijde kerkzaal
A5 Nevenruimten	1 voorzaal (waarin ook tweede hands spullen), zaaltje boven vrnl t.b.v. opslag(via sluiproute te bereiken)
A6 Pantry/keuken	redelijke pantry; ernaast is een mooie keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	n.v.t.
B3 Culturele betekenis	buurtcentrum; De Oase is inmiddels een begrip. Is vanaf 1990 diakonaal buurtwerk. 'Tekon'-karakter zowel aan de buitenzijde als in interieur afwezig. Bouwkundige integratie in de wijk, maar zonder een manifest 'zelfverstaan'. Ruimtelijke duidelijkheid ontbreekt.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	n.v.t.
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	zie Laakkapel
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	n.v.t., maar zeer laag: vrijwel geen buitenschil.
D1b Achterstallig onderhoud	kleine opknapbeurt nodig als Laakgemeente intrekt.
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	n.v.t.
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	n.v.t.
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	n.v.t.
D4 Alternatieve opbrengst	Diakonie betaalt 45.000/jaar aan huur. Wijkgemeente gaat 10.000 netto aan de Diaconie betalen.
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	n.v.t.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	De Oase is gevestigd op de parterre van een groot en hoog appartementencomplex en wordt gehuurd door de Diaconie van de gemeente Den Haag. De naastgelegen bibliotheek gaat vertrekken. Mogelijk biedt dat de kans enige ruimte bij te huren.
E2 Algemeen	Eind 2012 gaat de wijkgemeente van de Laakkapel gebruik maken van De Oase. Met deze overgang wil men het kerk- en buurtwerk integreren. (Voedselbank, rommelmarkt e.d.)

Naam kerkgebouw:	Duinzichtkerk ca. 1930
------------------	------------------------

Grondeigendom PGG, opstalrecht stichting DK; Onderhoud/exploitatie bij beheerstichting DK/VK

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	650 personen
A2 Liturgisch perspectief	Ruimte nadrukkelijk gericht op liturgisch centrum. Massief en klassiek (vaste banken, preekstoel, tafel). Veel ruimte (voor uitvaarten). Hoogtewerking/licht. Grote deuren en ramen aan straatzijde.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed; tweejaarlijks onderhoud; Van Vulpenorgel
A3 Bereikbaarheid	goed
A4 Toegankelijkheid minder validen	matig; geen invalidentoilet
A5 Nevenruimten	Kapelzaal (80-100 pp); kerkenraadskamer (30 pp); bovenzaal De Ark (45 pp). NB Kapelzaal heeft relatief lage representatieve kwaliteit
A6 Pantry/keuken	Pantry + keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	geen monument; beschermd stadsgezicht; monumentale stijl, ook interieur; beeldbepalend aan grote doorgaande straat
B2 Historische waarde	onderdeel van de wijk (jaren '30)
B3 Culturele betekenis	breed lezingenprogramma (veel "lernen"); 'teken'-karakter: markante toren; aan de straat en tegelijk omheind (muur); nabij ziekenhuis; geschikt als representatieve ruimte (ambassades etc).
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	80 à 120
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	1000 adressen
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	groot buitenoppervlak; verder gemiddeld
D1b Achterstallig onderhoud	eigen onderhoudsplan à 30.000/jaar. Diverse vensters dubbel glas, cv-ketels en riool vernieuwd.
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-46.560 en -50.760
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	20.000
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	20.496; wordt 15% minder door nieuwe ketel
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Totale verhuuropbr. 2011 40.800. Verhuuropbrengst uit activiteiten in de kerk c.a. € 10.000,00 Verhuuropbrengst van pastorie is € 24.000,00, verhuur kosterswoning 7.000. Er is een full time Koster. Veel eigen activiteiten.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	- Typering: open; laagdrempelig.
E2 Algemeen	- Financieel: zorgelijk vanwege gebouw - Duinzichtkerk en Vredeskapel vormen één wijkgemeente

Naam kerkgebouw:	KRUISPUNT (1969)
------------------	------------------

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	200 à 300 personen; nu na nieuwe opstelling 90 personen
A2 Liturgisch perspectief	kerkzaal: een gelede ruimte met meer dan één richtpunt die uitnodigt tot gedifferentieerd gebruik; het liturgisch meubilair (altaartafel!) is door omvang en vormgeving zeer dominant aanwezig. Geheel maakt verzorgde indruk. Geslaagde differentiatie tussen 'ontvangst- en ontmoetingsruimte' en 'kerkzaal'. De ruimten geven duidelijk aan waartoe zij uitnodigen. Akoestiek voor muziek matig. Kerkrimte en binnenhof (tuin) zijn visueel verbonden.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	Goed (degelijk, 13 stemmen. 1970) Grote beurt gehad.
A3 Bereikbaarheid	goed; vrij parkeren; bus voor de deur
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed; geen invalidentoilet
A5 Nevenruimten	zaal; tuinkamer, consistorie; kerkelijk bureau; grote hal
A6 Pantry/keuken	keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t. Aan de straatzijde lijkt het gebouw gedefinieerd als een element van het wonen. In die zin voegt het zich in de gebouwde omgeving.
B2 Historische waarde	
B3 Culturele betekenis	kenmerkende architectuur. Architect: K.J. van Nieukerken (1969); interieur (akoestisch reliëf + tafel, kathedr, doopvont): Joop Beljon (1969), die in de omgeving ook een houten omgevingssculptuur maakte. Remiscenties aan het 'teken'-karakter van het kerkgebouw (m.n. de pregnante witte klokkentoren) bevinden zich enigszins teruggetrokken van de straat. In vergelijking met kerkgebouwen uit dezelfde periode, waarbij vaak voor een rechthoekige doosvorm werd gekozen, vertoont Kruispunt een levendige sculpturale ontwerpopvatting.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	65 personen
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	210 adressen (voorheen 900)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	gemiddeld; veel buitenoppervlak
D1b Achterstallig onderhoud	cv is vervangen door HR ketel
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-2.302 en +2.580
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	22.000 (hier en daar dubbel glas)
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	19.100
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuroopbrengst € 48.000,00, incl. kerkelijk bureau ad € 20.000,00. Huurders: V.v.E.; Staatsexamens (€ 10.000) en stemlokaal. Er is geen kosten.
D6 Gebruik in de loop van de week	Niet intensief
E Overig	
E1 Overig	- Typering: liturgische gemeente; pastoraat; goede onderlinge contacten, ook richting verzorgingshuis.
E2 Algemeen	- Financieel: er is een vacature, dus financieel beter

Naam kerkgebouw:	LAAKKAPEL
------------------	-----------

Eigendom diaconie. Wordt eind 2012 gesloten en verkocht.

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	150 (voor de verbouwing 600)
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal: gerichte ruimte, liturgisch centrum met eenvoudig, verzorgd liturgisch meubilair. Stapelbare stoelen. Vloerbedekking praktisch met het oog op multifunctioneel gebruik, maar minder uitnodigend voor eredienst.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	redelijk/goed (staat boven de verwarming)
A3 Bereikbaarheid	matig
A4 Toegankelijkheid minder validen	geen invalidentoilet
A5 Nevenruimten	koffiekamer + voormalige kosterwoning
A6 Pantry/keuken	pantry en keuken (geschikt voor maaltijden)
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	n.v.t.
B3 Culturele betekenis	wijkgerichte gemeente (Laak is arbeiderswijk)
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	40-80
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	250 adressen (120 betaalde adressen)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	
D1b Achterstallig onderhoud	zinkwerk vernieuwd, nieuwe kunststof (?) kozijnen met dubbel glas(?), dak is verbeterd; verwarming komt eraan (30.000)
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	"-43.448 en -30.146
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	12.184
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	12.000
D4 Alternatieve opbrengst	nvt
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Thans weinig verhuur externen; vroeger slordige gebruikers daardoor verhuur gestaakt. Incidenteel V.v.E, etc.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	De Laakgemeente zal eind 2012 verhuizen naar De Oase, Van Meursstraat 1. De Pinkstergemeente heeft gebouw naast de Laakkapel en heeft belangstelling voor aankoop van de kapel.
E2 Algemeen	

Naam kerkgebouw:	Maranathakerk (1949)
------------------	----------------------

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	250 personen
A2 Liturgisch perspectief	Duidelijk gerichte ruimte, die een verzorgde indruk maakt. De kleine 'zijbeuken' zorgen voor een zekere mate van geleiding. Het is duidelijk waar de ruimte toe dient. Ook de overmaat aan ruimte werkt uitnodigend. De banken zijn verplaatsbaar, waardoor gedifferentieerd gebruik van de ruimte tot op bepaalde hoogte mogelijk is. Opmerkelijk en theologisch minder wenselijk is overigens de aanwezigheid van twee doopvonten.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	uitstekend; neobarok 1952; in 1998 herintoneerd.
A3 Bereikbaarheid	goed
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	koffiezaal; jeugdruimte; vergaderkamer; crèche
A6 Pantry/keuken	Professioneel ingerichte keuken, in 2000 geïnstalleerd.
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	geen monument; mogelijk wel in nabije toekomst. karakteristiek gebouw met bescheiden plek in het straatbeeld
B2 Historische waarde	karakteristiek interieur (kerkzaal); als een van de eerste hervormde kerken na WO II ingericht volgens principes van Liturgische Beweging. onderdeel van Europees netwerk van Duitse 'noodkerken' na WO II.
B3 Culturele betekenis	oorlogsgeschiedenis: gebouwd op terrein v.m. Atlantikwall, in stadswijk uit wederopbouwtijd. Voornaamste 'teken'-karakter aan straatzijde: venster.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	60 à 80
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	wijkblad 600 adressen; nieuwsbrief per e-mail 200 adressen.
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	gemiddeld
D1b Achterstallig onderhoud	in 2000 grondig gerenoveerd
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-22.311 en -23.680
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	13.060
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	13.551
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 50.000,00. Vaste huurders: Ghanezen; crèche; koor; V.v.E.; jeugdzorg; orkest; prot.ind. geestelijk lied. Jaarlijks is er een bazar
D6 Gebruik in de loop van de week	Intensief gebruik.
E Overig	
E1 Overig	Typering: kerk met een smoel
E2 Algemeen	Financieel: structureel gezond als personele lasten worden gedrukt (predikant/cantor-organist)

Naam kerkgebouw:	MARCUSKERK (1960)
------------------	-------------------

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	300 personen
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal: accent op de lengte-as vanwege liturgisch centrum (podium); geleding: één ruime 'zijbeuk', die vanwege verhoogde vloer enigszins autonoom is ten opzichte van de dominante as, biedt mogelijkheid voor ontwikkeling aparte aandachtsplek. Kerkzaal is bovenzaal (lift en trap). Een deel van de entree van de kerk (beneden) fungeert als stiltecentrum. Tamelijk geslaagd omdat de lichtinval en de openheid van de ruimte gerespecteerd wordt. Al met al grote diversiteit aan liturgische ruimte.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed (Vierdagorgel)
A3 Bereikbaarheid	goed; tram en bus; voldoende parkeerplaatsen rond de kerk
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	ontmoetingszaal; stiltecentrum; jeugdruimte, crèche ruimte; 2 tuinzalen met flexibele scheidingswand; Marcushuis (recent)
A6 Pantry/keuken	Aanwezig
B Architectonische waarden	Architect: F.J. Berghoef
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	Wederopbouwkerk. (NB andere kerken van Berghoef in Den Haag: Johanneskapel (=huidige Bosbeskapel) en Pauluskerk (=gesloopt))
B3 Culturele betekenis	Het gebouw is geïntegreerd in de wijk en er tegelijk van onderscheiden. Staat op een zichtbare plek en oogt open naar de wijk, mee door de ramen rond de ingangspartij. (Passend bij de intentie die ook uit De Kinderwinkel spreekt en bij het motto: de kerk om de hoek.) 'Klokketoren' vormt een bescheiden merkteken, wordt echter al jarenlang niet meer gebruikt vanwege scheuren in de muur.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	150 + de kinderen (zit groei in)
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	325 (blad Markant)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Gemiddeld.
D1b Achterstallig onderhoud	Ketels 15 j. oud. Betonrot in consoles klokkestoel?
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-37.537 en -43.515
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	11.731 (Dubbel glas in de kerkzaal.)
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	4.050
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 14.000,00 (excl. huur van kosterwoning). Diverse vaste huurders (zondagmiddag Ghanezen; Blindenbond; Chr. Huisvrouwen). Tarievenlijst aanwezig.
D6 Gebruik in de loop van de week	veel kringen en werkgroepen
E Overig	
E1 Overig	De Kinderwinkel is een initiatief van de Marcuskerk en is gevestigd in de nabijheid van de kerk in de Van Baerlestraat. De Kinderwinkel (van kinderinloop tot tienerrestaurant) is onderdeel van Stek, voor stad en kerk. Gemeente is een beetje traditioneel.
E2 Algemeen	Kosterwoning aanwezig.

Naam kerkgebouw:	ONTMOETINGSKERK (1969)
------------------	------------------------

Eén wijkgemeente met Abdijkerk (afstand 500 m.)

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	600 personen Zit 2x per jaar vol.
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal: vormvaste 'dwersopstelling' rond liturgisch centrum, die duidelijk maakt waarvoor de ruimte bedoeld is. Ondanks de omvang een geheel eigen sfeer, mee door kleur- en lichtwerking. Het lijnenspel is intrigerend en schept een eigen levendigheid. Tegelijk is het interieur statisch en kan de vraag opkomen welke bijdrage de architectuur levert aan het gesprek over liturgie en de plaats van de gemeente in de wereld. De voorzaal is ontvangstruimte en 'ommegang', maar wordt ook gebruikt voor Taizévieringen en concerten. Het maakt de 'bedoeling' van de entreeruimte diffuus. Als overgang tussen de openbare ruimte en de kerkzaal functioneerde de voorzaal althans tijdens ons bezoek nauwelijks. Door de rommelige inrichting (tafeltjes!) was de opgang tot de kerkzaal feitelijk geblokkeerd.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed; orgel komt uit Wales
A3 Bereikbaarheid	goed; sneltram en bussen; parkeren redelijk
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	zeven nevenruimten + kosterswoning (huiskamer) + grote hal (koor; vespervieringen).
A6 Pantry/keuken	keuken (geen koken)
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	stadsmonument (gezichtsbepalend); architect: Geert Drexhage (DSBV). Opgenomen in de Architectuurgids. De kerkzaal ontleent zijn karakteristiek aan het heldere lijnen- en kleurenspeel. Van de buitenzijde ontbeert het 'bijgebouw' juist monumentaliteit.
B2 Historische waarde	Markante uitdrukking van de modernistische bouwstijl.
B3 Culturele betekenis	Het enigszins in zichzelf gekeerde kerkgebouw neemt een manifeste plaats in de wijk in. De reminiscentie aan een kerkgebouw wordt vooral gevormd door het enorme kruis dat opvallend ver van het gebouw, bijna autonoom, aan een kruispunt van wegen staat. Hier levert de architectuur een bijdrage aan het gesprek van de kerk met de wereld temidden waarvan zij gemeente is en waaraan zij ook in bouwkunstige zin gestalte wil geven. Jammerlijk is de recente nieuwbouw in de naaste omgeving van de kerk, die deze inbedding in de omgeving verbreekt.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	Ruim 200
C2 Verzendadressen wijkblad e.d	1900 leden, waarvan 900 betalende leden (geldt voor Ontmoetingskerk en Abdijkerk tezamen)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Veel betonschilderwerk.
D1b Achterstallig onderhoud	CV vernieuwd. Dak?? Nauwelijks betonrot te zien.
D2 Saldo Gebouw 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-77.042 en -64.291
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	37.815
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	27.199 "Koud" gebouw van steen en beton, niet goed te isoleren.
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengsten € 32.900 (2011). Er zijn diverse vaste huurders (Twee koren, Antilianen, V.v.E.'s, Rotarians, Passage.) Er is een full time koster.
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	- Typering gemeente: traditionele gemeente met gereformeerde achtergrond; vergrijsd (maar er zijn wel doopdiensten)
E2 Algemeen	- Gebouw is een betonskeletbouw; oogt als een parkeergarage; groot wit betonnen kruis staat dominant voor en los van de kerk.

Naam kerkgebouw:	PAARDENBERG (Julianakerk, 1926)
------------------	---------------------------------

Betreft gedeelte van "verzamelgebouw" dat door de Stek van Stadsherstel is gehuurd.

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	Atrium heeft capaciteit van 200 à 250 personen; gemeentezaal 50 à 60.
A2 Liturgisch perspectief	Centraalbouw. Interieur: een plein (atrium) met indrukwekkende hoogtewerking dat door geslaagde herbestemming een verlengstuk is van de publieke ruimte. De aandachtsplek/stilteplek oogt onnodig provisorisch, mn de afschutting. Tegelijkertijd: kennelijk is afschutting wenselijk als het gaat om 'liturgische' aandacht. Wat betekent dat voor 'eredienst' die het gehele atrium bestrijkt? Kan de ruimte dan nog zo onbekommerd een verlengstuk van de publieke ruimte zijn? Het Atrium kan worden gehuurd ten behoeve van een kerkdienst; in dat geval staat de gehele ruimte ter beschikking. Dit gebeurt met regelmaat.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	n.v.t.
A3 Bereikbaarheid	Parkeren is een probleem; OV is goed
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	diverse ruimten in gebruik voor diaconale doetaken (computerles; spreekuur; huiswerkbegeleiding, Wereldhuis etc.)
A6 Pantry/keuken	Grote keuken beschikbaar
B Architectonische waarden	Architect: G. van Hoogevest
B1 Monumentaliteit	Gemeentelijk monument (voormalige Julianakerk)
B2 Historische waarde	Idem
B3 Culturele betekenis	De Julianakerk is een 'landmark' in de wijk. De Paardenberg is een diaconaal inloophuis, en wil bouwen aan een gemeenschap. Levendige uitstraling door de diverse andere maatschappelijke activiteiten in de voormalige kerk. In het Atrium is een hoek afgescheiden voor stilte en het aansteken van een kaarsje.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	n.v.t.
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	n.v.t.
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	n.v.t. Veel buitenschil.
D1b Achterstallig onderhoud	Uitstraling zou enorm verbeteren bij reinigen van de gevel ....
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	n.v.t. STEK betaalt 32.000/jaar all-in huur. Plus 15.000 voor Wereldhuis en huiswerkbegeleiding. De ruimte die voor 15.000 tbv de projecten Huiswerkbegeleiding, Spiegelkamer en Wereldhuis wordt gehuurd, heeft een eigen entree aan de Kempstraat. Voor deze ruimten is een afzonderlijk huurcontract afgesloten.
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	n.v.t.
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	n.v.t.
D4 Alternatieve opbrengst	n.v.t.
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	n.v.t.
D6 Gebruik in de loop van de week	ruimten in/aan een "publiek" plein met vele maatschappelijke voorzieningen.
E Overig	
E1 Overig	De gedachte gaat uit naar samengaan/-werken van Paardenberg en Valkenboskerk. De Diaconie heeft als grootste opdrachtgever en financier van de Paardenberg aan Stek laten weten sterke voorkeur te hebben voor continuering van de Paardenberg in de Julianakerk.
E2 Algemeen	

Naam kerkgebouw:	SHALOMKERK (voormalige Salvatorkerk, 1955-1959)
------------------	---

Fusie per 1-1-2011

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	400 personen
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal: tamelijk eenduidig gerichte ruimte, nog versterkt door licht aflopende vloer. Verzorgd en sprekend interieur. Maar statisch door banken. Licht en warm van kleur. Liturgisch centrum benut de breedte van de kerk; podium speels door hoogteverschillen, tegelijk dwingend. Witte preekstoel wijkt qua ontwerp af van tafel en ander meubilair, en neemt daardoor een eigen plaats in. Hoe verhouden zich Woord en Sacrament? Door weghalen van banken zowel voor- als achterin is weliswaar extra ruimte gecreëerd, maar voorin is nog geen nieuwe samenhang ontstaan. Balkon met orgel eventueel ook te gebruiken door cantonij/koor/musici.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed
A3 Bereikbaarheid	2 buslijnen, 1 tramlijn, ruim gratis parkeren ("een pré")
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	3 lokalen (voor 25 personen) en 1 bovenzal (100 personen)
A6 Pantry/keuken	keuken (niet voor koken)
B Architectonische waarden	Architecten: A. Verschoor en T. Bier
B1 Monumentaliteit	n.v.t.
B2 Historische waarde	Wederopbouwkerk; beschermd stadsgezicht?
B3 Culturele betekenis	Zichtbaar gelegen aan doorgaande weg vormt deze kerk mee de entree tot de wijk. Markante uitingen: groot kruis op gevel kerkzaal en grote, losstaande 'toren' met engel. 'Plein' aan straatzijde. Gebouw: de heldere differentiatie tussen de verschillende ruimtes is ook van buiten (deels) te zien. Daarbij dragen de 'nevenruimten' nauwelijks symbolische markering. Enige in gebruik zijnde kerkgebouw in de wijk; paasbrunch voor de wijk; scholenproject.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	120 à 150
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	225 en 25 per email. Kerkbalans 928 adressen.
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Kozijnen van kunststof. Dak?
D1b Achterstallig onderhoud	Mjp grotendeels uitgevoerd. CV ketels 8 j. oud. Fietsenstalling moet nog
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	" 39.588 en -37.861
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	14.995
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	10.283
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 23.000,00. Vaste huurders: franstalige Pinkstergemeente; spaanstalige Pinkstergemeente; Trombosdienst. Koster voor 20 uur per week.
D6 Gebruik in de loop van de week	Vrij intensief.
E Overig	
E1 Overig	Typering: gemeente staat beetje open voor experimenten; grijze populatie; geen kindernevendiensten.
E2 Algemeen	Kosterswoning.

Naam kerkgebouw:	THOMASKERK (1951) (voorheen Paaskerk)
------------------	---------------------------------------

Vijftien jaar geleden ontstaan uit fusie 3 kerken.

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	200 à 300 (maximaal 500)
A2 Liturgisch perspectief	Ruime, uitnodigende kerkzaal met liturgisch en cultureel potentieel. Speelse vormen. Fraaie lichtwerking De richting van de ruimte is subtiel: de trapeziumvormige plattegrond wordt als het ware doorkruist door de lijnen van het vloerpatroon. Afgezien van het liturgisch meubilair (de avondmaalstafel!), dat niet het gewicht en het karakter heeft dat deze ruimte vraagt, een geslaagd voorbeeld van gedurfde herinrichting die het oorspronkelijke ontwerp bevraagt en uitdaagt. Boeiend is de overmaat aan ruimte met ongerichte delen die zich laten vormen naar het gebruik. In deze ruimte is een stilteplek ingericht. Sterk punt (flexibele inrichting) kan bij gebrek aan beleid en actief beheer ook een zwak punt blijken (rommelig). Ook de grote zaal (bijgebouw) is voorstelbaar als een ruimte die (na ingrepen) geschikt is voor kleinschalige bijeenkomsten met een liturgisch karakter.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed (Flentrop-orgel); daarnaast een Marcussen koororgel.
A3 Bereikbaarheid	goed; openbaar vervoer vanaf Leyweg; grootste groep gaat lopend naar de kerk
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed.
A5 Nevenruimten	grote zaal, 3 kleine zalen; veel kelderruimte. Ruim balkon in kerkzaal. Het meubilair in de grote zaal is gedateerd en niet representatief.
A6 Pantry/keuken	pantry/keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	Klassiek monumentale en tegelijk speelse en lichte stadskerk. Karakteristieke decoratieve elementen.
B2 Historische waarde	Wederopbouwkerk, waarin lijnen uit de traditie deels met moderne middelen worden voortgezet. Traditie met een 'twist'.
B3 Culturele betekenis	Een kerk met een eigen karakter temidden van de omliggende bebouwing. Onmiskenbaar een kerk. Ook ingang tot ontvangstruimte van zelfstandige bijgebouwen, aan pleintje, is royaal. De nieuwbouw aan de overzijde van de straat doet afbreuk aan de samenhang van de wijk. Inbedding in het culturele leven d.m.v. tentoonstellingen, concerten e.d. Er lopen contacten zowel met het conservatorium als met de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	80 (bij bijzonderheden max. 150)
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	240 (kerkbalans 800)
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	stalen ramen
D1b Achterstallig onderhoud	stookolie 15 j. oud voor de zaal, gas 2 j. oud voor de rest
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	"-5D.301 (na correctie) en -50.131
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	21.000 (Stalen ramen, enkel glas.)
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	16.000 (all in).
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst € 40.000,00 Vaste huurders: Zendmast op toren (18 000); Indonesisch kerkgenootschap (16 000), 30 V.v.E.. Koster heeft dienstverband van 30 uur per week.
D6 Gebruik in de loop van de week	regelmatig
E Overig	
E1 Overig	Typering: oude gemeente; staat open voor vernieuwing. Geen kindernevendiensten.

Naam kerkgebouw:	VALKENBOSKERK (1929)
------------------	----------------------

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	120-300 personen
A2 Liturgisch perspectief	Kerkzaal recent heringericht; oude oriëntatie deels bewaard gebleven: monumentale preekstoel op vast liturgisch centrum en orgel bevinden zich nu achter gordijn, orgel deels zichtbaar. Resultaat: enigszins indifferente ruimte die verschillende disposities van het verplaatsbare meubilair toestaat. Keuze verhoging lezenaar roept vragen op bij ontwerp. Prettige overmaat aan ruimte. Weinig geleiding. Biedt mogelijkheden voor ander cultureel gebruik.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	Goed onderhouden
A3 Bereikbaarheid	goed; tram; in de avonduren en betaald parkeren
A4 Toegankelijkheid minder validen	goed
A5 Nevenruimten	oude zaal (onder de galerij); 2 nevenruimten gescheiden door flexibele wand; consistoriekamer; orgelkamer voor predikant; kantoor; creche;. N.B.: Op het voormalige balkon is nog zeer grote ruimte.
A6 Pantry/keuken	professionele keuken
B Architectonische waarden	Architect: B. van Heyningen
B1 Monumentaliteit	Gebouw van monumentale omvang.
B2 Historische waarde	Amsterdamse school; voormalig gereformeerd bolwerk
B3 Culturele betekenis	Het monumentale gebouw ontbeert na de herinrichting een monumentale entree. Wijkgerichte activiteiten als voedselbank, taallessen (Polen en Bulgaren) en buurtmaaltijden.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	100 (vaste kern) en plus of min 30; niet veel kinderen.
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	7à 800 adressen; grote groep in de leeftijd van 40-60 jaar
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	Gemiddeld; veel buitenschil maar kozijnen vernieuwd (kunststof?)
D1b Achterstallig onderhoud	Deel van dak gedaan; vloerverwarming in de kerkzaal; nieuwe c.v.-ketel voor de rest; 1,5 j. geleden flinke opknapbeurt.
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-78.354 (gecorrigeerd) en -72.621
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	31.682
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	5.537 (alleen electra; gegevens gas ontbreken)
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst 2011: 35.000,00 incl. Keuken. Vaste huurders: 2 afrikaanse gemeenschappen, crèche, weightwatchers, taallessen, V.v.E. Toren verhuurd aan mobile operator. Er is een full time koster (36 u/p.wk)
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	Typering: niet traditioneel, niet hoog-liturgisch. Open laagdrempelige diensten.
E2 Algemeen	Er is een kosterswoning.

Naam kerkgebouw:	Vredeskapel (1880)
-------------------------	---------------------------

Onderhoud/exploitatie bij beheersstichting DK/VK; opgezegd per 31-12-2012.

Aspect	Bevindingen
A Functionaliteit	
A1 Capaciteit kerkzaal	200 personen
A2 Liturgisch perspectief	liturgisch centrum stijvast (1957); duidelijk accent op de lengte-as; door focus op liturgisch centrum lenen ook losse stoelen zich beperkt voor aanpassing van de ruimte. Voor versterkte muziek (migrantenkerken) minder geschikt.
A2a Kwaliteit en onderhoudstoestand orgel	goed (jaarlijks onderhoud; Van Vulpen orgel uit 1957)
A3 Bereikbaarheid	goed/redelijk
A4 Toegankelijkheid minder validen	voldoende
A5 Nevenruimten	kerkenraadskamer; voorzaal; crèche. Voorts is er een wijkgebouw.
A6 Pantry/keuken	Pantry + keuken
B Architectonische waarden	
B1 Monumentaliteit	rijksmonument
B2 Historische waarde	dateert uit 1880 Koning Willem III (oorspronkelijk doopvont en avondmaalset; ; doopvont gebruikt bij doop prinses Juliana, maar niet in deze kerk)
B3 Culturele betekenis	"Huis in de buurt"; innige relatie kerk en buurt. Uitvoering concerten (goede akoestiek). In het straatbeeld een zich onderscheidende en uitnodigende façade.
C Omvang wijkgemeente	
C1 Gemiddeld aantal bezoekers	60 personen. Namiddag 30 à 40 Ghanezen)
C2 Verzendadressen wijkblad e.d.	450 adressen
D Exploitatie	
D1a Onderhoudsgevoeligheid	gemiddeld
D1b Achterstallig onderhoud	2005 gerenoveerd; 100.000 BRIM toegekend; verouderde inrichting
D2 Saldo 2010 (rek.) en 2011 (begr.)	-28.301 en 28.823
D3a Energieverbruik 2010 (all in)	6600; dubbel glas
D3b Energieverbruik 2011 (excl. netbeheer)	6831
D4 Alternatieve opbrengst	
D5 Verhuur, huidig en toekomstig	Verhuuropbrengst ca. 13.000. Verhuur aan Ghanezen, concerten en V.v.E.'s. Kusterswoning en pastorie verhuurd. Er is een koster voor 20 u/wk voor de kerk en voor 4 u/wk voor het wijkgebouw
D6 Gebruik in de loop van de week	
E Overig	
E1 Overig	- Typering: informele gemeente; samenhangend; ook jongeren; er kan veel.
E2 Algemeen	- Financieel: per 31 december 2012 is het contract opgezegd
	Volgens schenkingsacte is ander gebruik dan protestantse kerk vrijwel onmogelijk.